
Llegir els evangelis avui

Agustí Borrell

Documents d'ACO núm. 8
Pla de formació-1
Primera edició: 2002

SUMARI

Llegir els evangelis avui	3
Els evangelis o l'evangeli?	3
Escrits fa vint segles	4
Com es van escriure els evangelis?	6
Biografies de Jesús?	11
Els quatre evangelis	13
Marc	14
Mateu	16
Lluc	18
Joan	19
Com llegir els evangelis avui	21
Dels evangelis a Crist	25
Vocabulari	26

LLEGIR ELS EVANGELIS AVUI

Els evangelis són els llibres més llegits de la Bíblia. Per als cristians, són el mitjà privilegiat per trobar Jesucrist i per conèixer la seva vida i el seu ensenyament. Però sovint hi trobem textos que ens resulten estranys, sorprenents, difícils d'entendre. No poques vegades la lectura dels evangelis suscita dubtes i interrogants que no sabem com resoldre.

Com hem d'acostar-nos als evangelis? Què podem fer per entendre'ls una mica més? Les reflexions que segueixen volen ser una senzilla ajuda per avançar en el coneixement dels evangelis. Recordarem breument quin tipus de llibres són, com es van formar, quines característiques principals presenta cada un d'ells, i també quines actituds són convenientes perquè siguin escrits realment interessants i útils per a la nostra vida actual.

Per treballar en grup o a la zona el que aquí s'explica, es pot fer així:

1. Cadascú es llegeix aquestes pàgines anotant: a) coses que em semblen especialment interessants o novedoses; b) dubtes, coses que no entenc, coses que voldria discutir.

2. Ens reunim i, amb l'ajuda d'un expert, posem en comú i aprofundim el que hem anotat.

3. Agafem alguns textos evangèlics i, amb l'ajuda de l'expert, mirem d'aprofundir-los, tant per conèixer-ne més bé el sentit literal, com per veure què ens diuen a la nostra vida.

Els evangelis o l'evangeli?

Quan parlem dels evangelis ens referim habitualment a quatre llibres de la Bíblia, concretament del Nou Testament, que parlen de Jesús, de les seves accions i del seu ensenyament, i que dediquen una atenció especial a la seva mort i la seva resurrecció.

Pròpiament parlant, d'evangeli només n'hi ha un. «Evangeli» és una paraula que ve del grec, i significa «bona notícia», «anunci joiós». En aquest cas, els cristians usen la paraula evangeli per a designar la notícia millor i **3**

més important de la història: Déu estima els homes i dones que ha creat i ha vingut a portar a tothom la felicitat i la pau. La bona notícia, de fet, s'identifica amb una persona: Jesús de Natzaret, que és reconegut i anunciat com el mateix Fill de Déu fet home.

Ara bé, els detalls d'aquesta bona notícia centrada en Jesús ens han arribat en quatre versions diferents: els que anomenem evangelis de Mateu, Marc, Lluc i Joan. Són quatre escrits que a primera vista s'assemblen molt entre ells, però que tenen cada un les seves característiques pròpies. Resulta interessant que l'únic evangeli de Jesús s'hagi transmès sota formes diverses, perquè aquest fet ens recorda que la riquesa de la seva persona i del seu missatge és tan gran que només el podem conèixer una mica a partir del pluralisme i de la complementarietat de les diferents visions.

Escrits fa vint segles

Una de les primeres qüestions que cal tenir en compte a l'hora de llegir els evangelis és que han estat escrits fa uns vint segles, en un ambient social, cultural i religiós molt diferent del nostre. Els cristians creiem que els evangelis contenen un missatge que és i serà sempre actual, però no el podem entendre de forma adequada si prescindim del context original en què foren escrits els evangelis i els llegim com si haguessin estat redactats amb la nostra mentalitat. Recordem, doncs, alguns dels elements més destacats de l'ambient en què els evangelis van néixer.

Jesús era jueu, i també ho eren els seus primers seguidors. Tots ells van viure en una època i en un lloc molt concrets: la Palestina del segle I dC. En aquell temps, el poble d'Israel es trobava sota el domini de l'Imperi romà i, per tant, en l'àmbit de la cultura grecoromana. Els romans van confiar el govern de Palestina a Herodes el Gran i als seus descendents, si bé en temps de Jesús hi havia una part important de Palestina, concretament la zona de Judea (Jerusalem i els seus voltants), que estava controlada directament per un procurador, un delegat del govern romà. Com és lògic, la presència romana era vista per la majoria dels jueus com una dominació inacceptable, de la qual volien alliberar-se.

La societat jueva, sobretot a la regió de Galilea, on vivia Jesús, era de tipus rural. Les principals activitats econòmiques eren l'agricultura i la ramaderia. També es practicava la pesca i diverses formes d'artesanía. La majoria de gent duia una vida senzilla, sense gaires recursos econòmics.

4 Els pobres formaven un sector important de la societat. Entre aquests hi

havia els qui treballaven a jornal, que normalment havien de buscar feina cada dia i, quan en trobaven, rebien una paga que a penes cobria les necessitats d'una família petita. Moltes persones havien de viure com a captaires; la majoria eren cecs, coixos, o malalts crònics, impossibilitats per a fer cap treball. Hi havia igualment una bona quantitat de leprosos, que eren obligats a viure fora dels nuclis habitats i a mantenir-se únicament de les almoines. Tota aquesta gent es trobava en una situació de marginació, i no tan sols econòmicament, sinó també en l'aspecte social i religiós, perquè els qui tenien algun defecte físic o patien determinades malalties eren exclosos de la vida social i religiosa. En aquest context cal situar els nombrosos relats de miracles del Nou Testament en què Jesús guareix els malalts i els fa sortir de la situació de discriminació en què es troben.

L'estructura social jueva era de tipus patriarcal. El pare és el cap de família, i la dona i els fills estan sota la seva autoritat. Les dones no tenien els mateixos drets que els homes i, en general, no participaven en la vida pública. En els evangelis hi ha molts elements que assenyalen una valoració de la dona molt més positiva de la que era habitual en l'època.

La societat jueva estava molt marcada per la fe i la religió. Israel es considerava des de temps antics el poble escollit per Déu, i havien transmès de generació en generació el que anomenaven «la Torà» o la Llei (els primers llibres de l'Antic Testament). Allí hi havia la història dels seus avantpassats, i també una llarga llista de preceptes, considerats d'origen diví, que regulaven tota mena de situacions de la vida de cada dia.

El cor de la vida religiosa del poble d'Israel era el temple de Jerusalem, un edifici majestuós on es creia que Déu hi era present d'una manera especial. Allí es realitzaven els actes de culte, que consistien sobretot en les ofrenes d'animals, que eren sacrificats davant el santuari per donar gràcies a Déu o per fer-li alguna petició. El temple era també el centre de celebració de les festes principals del calendari jueu. La més important era la Pasqua, festa familiar en record de l'alliberament d'Egipte: segons que explica el llibre de l'Èxode, els avantpassats dels israelites havien estat esclaus a Egipte, i gràcies a la intervenció de Déu havien pogut escapar-se i arribar a ser lliures. El moment central de la festa era l'anomenat sopar pasqual, en què es menjava un anyell prèviament immolat en el temple. Els evangelis relacionaran directament la mort i resurrecció de Jesús amb la festa jueva de la Pasqua.

D'altra banda, cada poble i cada ciutat on hi havia jueus tenia almenys una sinagoga, que era el lloc de pregària de la comunitat i també feia d'escola.

La celebració principal en la sinagoga tenia lloc el dissabte, dia setmanal de pregària i de repòs obligatori. Amb el desig de ser totalment fidels a la Llei, els jueus havien anat multiplicant les prescripcions sobre les activitats prohibides en dissabte. D'aquesta manera, el dissabte havia arribat a convertir-se per a molts en una càrrega feixuga. Jesús es va oposar amb les seves accions i les seves paraules a l'esclavatge de la lletra, i proclamà que era permès de fer el bé en dissabte, i que el dissabte és per a l'home, i no l'home per al dissabte (Mc 2,27).

Tenint en compte el pes de la religió en la societat jueva, no és estrany que els grups més influents fossin els sacerdots i els mestres de la Llei. Els sacerdots eren els encarregats del culte del temple de Jerusalem, i eren encapçalats pel gran sacerdot, que presidia el Sanedrí, màxim òrgan de govern a l'interior del judaisme. En la pràctica, però, exercien una influència força més gran entre la gent els mestres de la Llei, que tenien la funció d'estudiar i interpretar adequadament les Escriptures. En temps del Nou Testament, els mestres de la Llei eren majoritàriament del grup dels fariseus, una de les dues grans tendències dins el judaisme de l'època, al costat dels saduceus. Un altre moviment més reduït el formaven els zelotes, que no admetien cap autoritat al marge de la Llei i que volien expulsar els invasors romans per mitjà de la violència. Un grup encara més marginal eren els essenis, que se separaven de la resta dels jueus i formaven comunitats que es comprometien a viure de manera molt estricta tots els manaments de la Llei; la més coneguda és la que va residir a Qumran, prop del Mar Mort.

Com es van escriure els evangelis?

En aquest context van viure Jesús i els seus primers seguidors. Però, com es van arribar a posar per escrit els fets de la vida de Jesús i els seus ensenyaments, és a dir, com es va produir la redacció dels evangelis? Els evangelis són el resultat d'un procés relativament llarg, que va durar uns quants anys. Ens convé tenir-lo present, entre altres coses per no creure que tenim al davant una reproducció immediata i històrica (en el sentit modern) de la vida de Jesús. Podem resumir el procés de composició dels evangelis en tres etapes.

a) Jesús (i els deixebles)

El punt de partença és, certament, la vida de Jesús i el seu ensenyament. Jesús va néixer, a Betlem (o potser a Natzaret), poc temps abans de la mort d'Herodes el Gran, és a dir, vers els anys 7-5 aC. Va viure i créixer en el si

d'una piadosa família rural jueva de Natzaret, una petita població de Galilea. No tenia cap relació directa amb el sacerdoci israelita, sinó que va viure tota la vida com a laic, i més aviat va entrar en conflicte seriós amb les autoritats sacerdotals de Jerusalem. Treballava com a artesà de la fusta i de la pedra. La seva llengua habitual era l'arameu, i probablement també coneixia el grec.

Poc abans de l'any 30 va entrar en contacte amb el moviment de Joan Baptista, fill d'una família sacerdotal de Judea i familiar de Jesús. Joan parlava del judici de Déu, cridava la gent a preparar-se per a la vinguda del Regne de Déu i els convidava a batejar-se com a signe de conversió. Sembla que va organitzar al voltant seu un grup de seguidors, els quals van constituir un moviment que va continuar després de la seva mort. Jesús va estar relacionat en una primera etapa amb Joan, que el va batejar també a ell en el Jordà i del qual potser va arribar a ser deixeble. Més endavant Jesús es va separar d'ell i va començar la seva activitat pròpia, probablement l'any 28 dC. El seu àmbit preferent d'actuació era la regió de Galilea, i també va anar en diverses ocasions a Jerusalem, com era habitual aleshores entre els jueus, si més no per a la celebració de les festes anuals de pelegrinatge.

El seu missatge i la seva actuació anaven adreçats a totes les categories socials, i sobretot als més marginats en la societat jueva de l'època: publicans, pecadors, leprosos, malalts, pagans... El centre de la predicació de Jesús era «el Regne de Déu», un concepte ampli, que té les seves arrels en l'Antic Testament, i que es refereix a la intervenció de Déu en la història humana. Jesús anunciava el Regne de Déu com a imminent o ja iniciat, i no tan sols com una realitat futura. Un dels mitjans més característics i més habituals que usava per al seu anunci eren les paràboles, petites històries que parteixen de situacions i fets de la vida quotidiana dels seus oients. Jesús les feia servir per expressar algun aspecte de la manera de ser i d'actuar de Déu mateix i per convidar els oients a dur a terme un canvi en els seus comportaments i actituds.

Un dels aspectes de la tradició sobre Jesús que resulta més sorprenent per a la mentalitat moderna és que se'l presenta com a autor de miracles. Tant Jesús mateix com els seus seguidors i els seus adversaris estaven convençuts que ell tenia la capacitat de realitzar accions extraordinàries (guaricions de malalts, exorcismes...), tot i que hi havia una diversitat total d'opinions sobre l'origen últim d'aquest poder. És realment difícil decidir sobre la historicitat de cada un dels relats de miracles que contenen els evangelis. I sobretot, cal tenir present que cap historiador no pot assegurar

(ni tampoc negar) que les accions extraordinàries de Jesús siguin miracles en el sentit propi de la paraula, és a dir, actuacions de Déu en la història humana. Aquesta és una afirmació reservada a l'àmbit de la fe. L'atribució d'un fet determinat a la intervenció de Déu és una opció de tipus creient, però no pot ser verificada amb els instruments de la crítica històrica.

El cas és que la predicació de Jesús i les guaricions extraordinàries que realitzava van provocar una gran expectació popular. Tanmateix, al cap d'un temps l'entusiasme de la gent es va refredar, segurament perquè esperaven una actuació i un lideratge més polítics. Al mateix temps va créixer l'hostilitat de les autoritats polítiques i religioses contra Jesús. El conflicte va anar creixent, alimentat per l'actitud de Jesús envers la Llei i el temple. Quant a la Llei, la interpretava apel·lant a la voluntat última de Déu i buscant no el compliment literalista de les normes, sinó la finalitat que hi ha al darrere de cada una, i sobretot criticava la manera com eren usades les «tradicions dels antics», i també el legalisme en la pràctica del dissabte i d'altres temes relacionats amb la puresa ritual. Jesús es va mostrar especialment crític amb el culte del temple de Jerusalem; l'episodi en què tira per terra les taules dels canvistes i dels venedors degué tenir una influència notable en la decisió de les autoritats de fer-lo detenir. D'altra banda, és possible que les autoritats temessin que el moviment suscitat per Jesús degenerés en una revolta política contra Roma.

Alguns elements del missatge i del comportament de Jesús el situen al marge de l'autoritat establerta i dels costums i les lleis socials i religioses comunament acceptades pel poble d'Israel. Tanmateix, resulta exagerat de voler-ne fer un revolucionari social. No hi ha indicis que es proposés, almenys directament, una reforma social o un canvi polític, i sobretot no usa ni proposa la violència: més aviat crida l'atenció perquè situa al centre del comportament humà l'amor als altres, fins i tot als enemics.

Amb vista a la redacció posterior dels evangelis, és important observar que Jesús actuava com un mestre itinerant, i que atreïa també per la seva predicació. Però Jesús no va deixar res escrit, cosa que no resulta gens estranya en una cultura com la del seu temps, que es basava molt més en la paraula que no pas en l'escriptura, i on la majoria de gent no sabia llegir ni escriure. Al voltant de Jesús hi hagué aviat un grup de persones que l'acompanyaven en els seus desplaçaments per Galilea i van ser els primers oients del seu ensenyament. És lògic que els seus deixebles recordessin de manera més o menys voluntària alguns dels seus ensenyaments, tot i que encara no eren conscients de la transcendència que tenien. D'altra banda,

cal tenir en compte la importància de la memorització en el món antic en general i en el judaisme en particular. Jesús contribuïa a facilitar que moltes de les seves paraules fossin recordades gràcies a l'ús d'un llenguatge imaginatiu, ple de símbols i metàfores i amb expressions enigmàtiques.

Dues circumstàncies que contribueixen a donar continuïtat a les paraules de Jesús des de ben aviat són l'enviament missioner dels deixebles (en algun moment de la seva vida, Jesús va enviar els deixebles a proclamar el missatge que ell mateix anunciava) i la vida interna del grup de seguidors de Jesús, que, sense tenir una estructura gaire organitzada, manifestava trets molt singulars en relació a l'entorn.

Probablement l'any 30, Jesús va anar a Jerusalem amb els seus seguidors en ocasió del pelegrinatge per la festa de Pasqua. Allí es va veure implicat en algunes polèmiques al voltant del temple, fins que després de l'últim sopar amb els seus deixebles, va ser detingut, judicat, crucificat i sepultat. Aquesta mort va tenir lloc mentre Pilat era governador (anys 26-36 dC) i Caifàs gran sacerdot (anys 18-37 dC).

b) Els primers cristians

El pas següent vers la redacció dels evangelis és el temps dels primers creients cristians que es reuneixen després de la mort de Jesús. Viuen amb la convicció que ell ha ressuscitat; si bé la resurrecció és un fet històricament indemostrable, és evident que els deixebles estan plenament convençuts que Jesús torna a ser present entre ells, d'una manera nova. Aquesta convicció els fa rellegir i reinterpretar tot allò que té a veure amb Jesús. La comunitat, a la llum de la Pasqua, va recordant, transmetent i actualitzant els fets i les paraules de Jesús.

També cal tenir molt en compte en aquest procés el paper de l'Escriptura. Els primers cristians, com Jesús mateix, procedien del judaisme, que atorgava un lloc central a la Bíblia, considerada com a paraula de Déu. Per això, de seguida es va produir una tasca de reflexió per anar posant en una relació cada vegada més estreta Jesús i l'Escriptura. De fet, des de les primeres formulacions de l'anunci cristià, adreçat encara als jueus, ja era present la referència al compliment de les Escriptures (1Cor 15,3-5). Al mateix temps que Jesús era vist a la llum de l'Escriptura, aquesta era rellegida a la llum de Jesús, a qui s'atorgava la mateixa autoritat que a la paraula de Déu.

El record del passat es combina amb la necessitat i la voluntat d'adaptar-lo al present. A mesura que el cristianisme es va difonent i es troba amb noves realitats socials, lingüístiques i culturals, la manera d'explicar la vida i els ensenyaments de Jesús també es va adaptant. Així, el que Jesús **9**

deia en arameu es tradueix aviat al grec, la llengua comuna de la regió mediterrània; alguns ensenyaments de Jesús es modifiquen lleugerament (per exemple, Mc 10,11-12 pensa en la possibilitat que també la dona abandoni el marit, com correspon al usos romans, mentre que en Mt 19,9 es pensa tan sols en l'home, com passava en el món jueu). Igualment, a mesura que es troben amb nous interrogants, els cristians intenten recordar paraules o accions de Jesús que puguin ajudar-los a trobar-hi una resposta: S'ha d'anunciar l'evangeli als no jueus? Cal continuar observant les normes sobre el dissabte? Hem de pagar els impostos?...

En la vida dels primers creients i de les comunitats que es van anar formant, hi havia diversos àmbits en què es feia important el record i la reflexió sobre la «bona notícia» de Jesús: l'anunci missioner, la celebració litúrgica, la catequesi, la controvèrsia, etc. En cada un d'aquests llocs es van formant tradicions sobre els fets i les paraules de Jesús; es recorden els seus miracles, les paràboles que ell explicava, les seves discussions amb els escribes i els fariseus, etc., i es crea de mica en mica un conjunt de material que es va transmetent i ampliant progressivament. La transmissió és en un primer moment tan sols oral, però aviat es comencen a fer alguns reculls escrits, ja sigui de miracles, de paràboles, de tradicions locals...

Tot aquest procés no afectava tan sols els ensenyaments de Jesús sinó més aviat la seva persona i la seva vida. S'explicaven fets i accions de Jesús, i sobretot el que tenia a veure amb la seva passió, mort i resurrecció.

c) Els autors dels evangelis

De mica en mica les tradicions es van posant també per escrit, fins que en un moment determinat donen lloc al naixement dels evangelis. Arriba un temps en què determinades persones, en llocs i moments diferents, veuen la necessitat de fer un recull unitari i coherent de tot allò que es refereix a aquesta bona notícia, aquest «evangeli» de Jesús que és considerat la base de la pròpia fe. És així com arribem als evangelis tal com els coneixem.

Durant molt de temps s'ha menystingut la tasca dels autors dels evangelis, i se'ls considerava gairebé simples compiladors del material que ja circulava entre les comunitats. És cert que en bona part recullen tradicions conegudes, però no ho és menys que duen a terme una obra de creació literària i teològica personal. Cada un dels evangelistes, partint de la tradició comuna existent a les comunitats, d'altres fonts que tenia a disposició, i de la pròpia reflexió i visió teològica, crea un text que té molt en comú amb els altres però amb una personalitat pròpia. Cadascun d'ells té el seu estil peculiar, la seva concepció teològica particular...

Tanmateix, els evangelis neixen en un ambient comunitari. Cada un és el reflex de la mentalitat del seu autor, però també de les característiques i dels problemes d'una comunitat cristiana concreta del segle I dC. De fet, primer hi ha hagut la comunitat creient i després ha arribat l'expressió escrita d'aquesta fe viscuda.

Biografies de Jesús?

¿Quina mena d'escrits són els evangelis, redactats com a fruit del llarg procés que acabem d'observar? Hi ha una tendència molt generalitzada a llegir els evangelis com si fossin cròniques periodístiques del temps de Jesús, i a intentar esbrinar si el que expliquen és fiable o no des del punt de vista històric. La voluntat de conèixer cada vegada millor els detalls de la vida de Jesús és ben legítima, però cal tenir present que els evangelis no són instruments gaire adequats per a assolir aquest objectiu.

La intenció dels evangelistes no és pas recollir amb fidelitat de cronista els detalls de la vida de Jesús. Probablement res del que hi ha en els evangelis no va ser escrit simplement perquè va succeir. Els evangelis tenen una altra finalitat, que és anunciar la bona nova de Jesús i presentar-lo com l'enviat de Déu (el «Messies» que el poble d'Israel esperava) i el salvador de la humanitat. Tot el que contenen està al servei d'aquest objectiu. L'interès dels evangelistes no se situa en el passat, sinó en el present. No volen escriure història, sinó transmetre la seva fe, la fe cristiana en Jesús. Per a ells Jesús no és un personatge del passat, sinó algú que és vivent per sempre i present de forma misteriosa però ben real enmig d'ells.

Tanmateix, això no significa, ni molt menys, que els evangelis no tinguin una base històrica. Ben al contrari. Els autors dels evangelis no volen, ni poden, prescindir del Jesús de la història. Els evangelistes parteixen de la història de Jesús, la seva obra hi està profundament arrelada, però no fan obra d'historiadors. Una lectura historicista dels evangelis és la que ha produït tants malentesos, polèmiques estèrils i comprensions equivocades del missatge cristià.

Els evangelis no són llibres científics d'història sobre Jesús, sinó obres de fe en ell. Tenen com a punt de partida la història, però el seu objectiu no és la història. N'hi ha prou d'observar que deixen de banda molts elements que qualsevol biògraf consideraria imprescindibles: pràcticament no contenen cap datació dels fets que expliquen, alguns d'ells no diuen res de l'origen i el naixement de Jesús ni dels seus familiars, passen totalment per

alt la major part dels anys de la vida de Jesús, no en fan cap descripció física ni psicològica... Un altre detall és que no es preocupen de recollir literalment les paraules de Jesús, sinó que volen transmetre amb fidelitat el contingut del seu missatge; per a fer-ho, adapten, si convé, les paraules de Jesús perquè resultin més adequades i entenedores a cada nou ambient on han de ser proclamades.

La voluntat dels primers cristians, doncs, no és historicista, sinó de fidelitat creient. No es tracta de recordar al màxim els detalls externs, observables, de la vida de Jesús, sinó d'entendre la seva veritable identitat i el seu missatge, un cop han descobert que era ni més ni menys que el Fill de Déu. Els fets externs que recorden del temps de Jesús són vistos com a signes d'una realitat més profunda.

Els evangelis, doncs, són la història de Jesús rellegida des de la fe. És una relectura en profunditat dels fets externs, que va molt més enllà de les aparences, dels fenòmens, que en ells mateixos són ambigus i oberts a múltiples interpretacions. Els evangelistes estan convençuts que la fe dona una comprensió més autèntica de la realitat de Jesús i de la seva veritable identitat que no pas la simple observació externa.

Hi ha, per exemple, el cas dels miracles. El que està en joc i en discussió en els evangelis no és si Jesús va fer o no va fer miracles, sinó com cal interpretar-los. Per exemple, la guarició d'un paralític per part de Jesús (suposem, ni que sigui per hipòtesi, que es van produir realment fets com aquest) pot ser entesa com un signe de la presència de Déu en Jesús, o com una mostra de la seva relació amb el diable, o encara com la manifestació dels poders màgics de Jesús, o simplement com un indicatiu que tenia coneixements mèdics poc habituals en el seu temps. Això mateix es pot aplicar a tot el que sabem o puguem saber sobre el Jesús de la història: el fet és que entre els seus contemporanis, testimonis de les seves accions i oients del seu ensenyament, va suscitar reaccions de tota mena, des de l'adhesió incondicional fins al rebuig total.

Per tant, els evangelis parteixen de la història de Jesús, però la seva exposició està condicionada per molts factors que van més enllà de la crònica o la biografia. També és notable el pes que l'Antic Testament va exercir, literàriament i teològicament, en la redacció dels escrits del Nou Testament. El cristianisme neix a l'interior del judaisme, i la convicció dels primers cristians és que Jesús és el compliment i la plenitud de l'Antic Testament. Els relats de la passió de Jesús, per recordar un cas emblemàtic, estan farcits de referències directes i indirectes a textos dels salms o dels profetes.

Alguns episodis estan explicats seguint models literaris bíblics. Així, la mort violenta de Jesús va resultar tan desconcertant per als seus seguidors, que van haver de fer un esforç per buscar en la paraula de Déu la justificació i el sentit d'un fet tan escandalós com era que el qui consideraven el Messies enviat per Déu a salvar la humanitat, acabés la seva vida condemnat i executat com un malfactor. L'afany de relacionar Jesús amb l'Antic Testament pot haver portat els primers cristians fins i tot a crear episodis referits a Jesús, però generalment el que feien era trobar en l'Antic Testament el material necessari per descobrir el sentit de fets escandalosos o incomprendibles de la vida de Jesús.

Per a la lectura adequada dels evangelis cal tenir present que un cop realitzat aquest procés interpretatiu pel qual els fets rebien la il·luminació de l'Antic Testament, tot plegat, fet i interpretació, era redactat en forma narrativa. Així és com es va arribar a aquest gènere literari peculiar que és l'evangeli, una creació extraordinària des del punt de vista literari i teològic. Els evangelis s'inspiren el llenguatge narratiu, de tipus popular, que era ja característic de molts llibres bíblics.

En resum, doncs, els evangelistes no busquen fer una crònica de fets històrics, sinó expressar en forma narrativa la seva fe en Jesús.

Els quatre evangelis

Els evangelis del Nou Testament són alhora molt semblants i molt diferents entre ells. Una observació dels textos permet adonar-se fàcilment d'un fenomen curiós, i és que els tres primers (Mateu, Marc i Lluc), recullen en bona part els mateixos fets i paraules de Jesús, i, molt sovint, en termes pràcticament idèntics. Des de fa anys, aquests tres evangelis són anomenats «sinòptics», una paraula que ve del grec i que significa que es poden mirar conjuntament, és a dir, que es poden posar l'un al costat de l'altre en columnes paral·leles i comprovar que hi ha una gran quantitat de coincidències.

En línies generals, es pot dir que la seqüència global dels episodis coincideix en els tres sinòptics; l'ordre dels fets és el mateix, amb petites excepcions, i es pot esquematitzar així:

- Introducció
- Activitat de Jesús a Galilea
- Viatge a Jerusalem
- Passió, mort i resurrecció

En algunes ocasions el paral·lelisme és total, fins i tot pel que fa a les

paraules. Normalment aquestes coincidències són més grans en les paraules de Jesús que no pas en les parts narratives.

Ara bé, al costat d'aquestes coincidències també hi ha diferències molt importants. Concretament, per exemple, Mateu segueix un ordre força diferent als altres dos en els textos de la primera part del seu evangeli. Lluc segueix en general el mateix ordre de Marc, però de tant en tant hi ha seccions amb materials que no són a Marc, com també a la inversa. I si observem algunes escenes concretes, sovint estan situades en llocs diferents (per exemple, la crida als primers deixebles o l'episodi de Jesús a la sinagoga de Natzaret). Les divergències també són importants en el detall dels textos (per exemple, el text del Parenostre o el de les Benaurances són diferents en Mateu i en Lluc).

Resulta difícil de saber exactament com s'ha arribat a aquesta situació. L'explicació més habitual és la següent: el primer evangeli que es va escriure és el de Marc, que hauria estat el creador d'aquest gènere literari. Posteriorment, Mateu i Lluc, cada un de forma independent, van conèixer l'evangeli de Marc i van decidir d'escriure un llibre semblant. Per a fer-ho, van seguir el mateix esquema general de Marc i en van reproduir també la majoria d'episodis, tot adaptant-los al seu propi estil. Al mateix temps, van completar tot el que es refereix a l'ensenyament de Jesús a partir d'un altre document que coneixien i que contenia un recull de paraules de Jesús. D'altra banda, cada un d'ells va afegir-hi també altres informacions que havia recollit per diversos mitjans.

Per la seva banda, l'evangeli de Joan va seguir un procés diferent, tot i que és possible que el seu autor o autors coneguessin algun dels altres evangelis.

Vegem ara algun detall de cada un dels evangelis.

Marc

Amb molta probabilitat, l'evangeli de Marc és el més antic dels quatre que hi ha en el Nou Testament. En realitat, no coneixem el seu autor, encara que potser és Joan Marc, que apareix en el llibre dels Fets dels Apòstols com un dels primers cristians de Jerusalem, i després com a col·laborador de l'apòstol Pau. La tradició el recorda també com a acompanyant de Pere.

Marc escriu per a persones que no són d'origen jueu. Per això tradueix les paraules aramees i explica alguns costums jueus. Tampoc no abunden

14 les citacions de l'Antic Testament, tot i que no deixa de mostrar de diverses

maneres que en Jesús es compleixen els anuncis dels profetes i les esperances del poble de Déu. Si bé no està demostrat, des de temps antics s'ha pensat que Marc va escriure el seu evangeli per a cristians de Roma o dels seus voltants, uns 30 o 40 anys després de la mort de Jesús.

L'evangeli de Marc té les característiques d'una narració senzilla i popular. El vocabulari és concret i limitat. Els diversos episodis són explicats de manera breu i directa, sovint amb detalls pintorescos, i es passa amb rapidesa d'una escena a una altra. Abunden els verbs de moviment i les frases curtes, cosa que dóna una gran vivesa i dinamisme al text.

L'atenció de l'evangeli se centra totalment en Jesús. D'ell s'expliquen sobretot accions, i en canvi hi ha molt poc material d'ensenyament. D'altra banda, tot el relat està orientat cap a la mort i la resurrecció de Jesús, veritable punt culminant de l'evangeli. El tema de fons és la identitat de Jesús. Des del mateix títol de l'escrit se'l presenta com a Messies i Fill de Déu, però la intenció de l'evangelista sembla la de portar el lector a preguntar-se qui és realment per a ell Jesús, i si ha entès de debò què significa creure en ell. En diverses ocasions Jesús prohibeix que es divulguin els seus miracles, o que es digui que ell és el Messies. Segurament, l'objectiu és evitar que la gent es fixi només en els aspectes atractius i tingui una idea falsament gloriosa de Jesús. La veritable identitat de Jesús es manifesta paradoxalment en la creu, on ell dóna la vida per salvar tothom, i en la resurrecció que hi va íntimament unida. Jesús no és el Messies victoriós, que vol ser honorat i aclamat, sinó el qui es posa totalment al servei dels altres i només arriba a la glòria passant per la creu.

Un altre tema important en l'evangeli, lligat amb l'anterior, és el paper dels seguidors de Jesús. Quan els crida, ho deixen tot per anar amb ell, i l'acompanyen en el seu camí per Galilea i fins a Jerusalem. Però aquests deixebles tenen dificultats per comprendre qui és realment Jesús i per què ha de morir de forma ignominiosa. Fins i tot arriben a abandonar-lo en el moment en què ell és detingut. Jesús no deixa de repetir-los, amb les seves paraules i amb el seu exemple, que també ells, per ser els seus seguidors, han d'adoptar una actitud de servei i han d'estar disposats a donar la vida.

Una bona clau de lectura de l'evangeli de Marc és anar observant les reaccions de tota mena que tenen davant Jesús els diversos personatges que hi van apareixent (sorpresa, admiració, dubte, incomprensió, rebuig...). I, sobretot, tenir sempre present la pregunta que Jesús planteja als deixebles ben bé en el centre de l'evangeli: «I vosaltres, qui dieu que sóc?»: cada un dels episodis recollits per Marc vol ser un element més que ajudi a cadascú

a respondre, amb la pràctica i no tan sols en teoria, aquest interrogant fonamental.

Mateu

L'evangeli de Mateu segueix bàsicament el mateix esquema de Marc, i repeteix en bona part el seu contingut. Al mateix temps, però, amplia considerablement la informació, sobretot pel que fa a l'ensenyament de Jesús.

L'autor és identificat des de temps antics amb Mateu, que el mateix evangeli presenta com el recaptador d'impostos que va ser cridat per Jesús a seguir-lo. Sembla que va escriure l'evangeli cap als anys 80 del segle I dC. En qualsevol cas, ens trobem en un ambient marcadament jueu. Segurament, l'autor escriu per a una comunitat de cristians que provenen majoritàriament del judaisme, i que coneixen bé l'Antic Testament. L'escrit és ple de citacions i al·lusions als llibres bíblics, generalment amb la voluntat de mostrar que en Jesús s'ha complert tot el que Déu havia anunciat per mitjà dels seus profetes. Al mateix temps, la comunitat de Mateu és conscient que l'evangeli de Jesús és per a tothom sense excepcions, i que cal anunciar la bona nova a tots els pobles de la terra.

En general, Mateu abreuja els relats de Marc, mentre que amplia molt les paraules de Jesús. El seu ensenyament es concentra especialment en cinc grans discursos, distribuïts de forma equilibrada al llarg de tot l'evangeli, i en coordinació amb les parts narratives:

- El primer és el que anomenem habitualment el Sermó de la Muntanya (Mt 5-7), un ampli recull de l'ensenyament de Jesús. Hi abunden les normes de comportament per als deixebles, en comparació amb les normes de la Llei i la interpretació casuística que en feien els fariseus. Segons l'evangelista, Jesús en realitat no demana canviar unes normes per unes altres, sinó que radicalitza l'exigència d'autenticitat en el compliment de la Llei i proposa de viure les relacions amb Déu des d'un plantejament de llibertat filial. Aquí és on trobem textos tan rics i tan característics com les Benaurances o el Parenostre.

- El segon discurs és el de la missió (Mt 10), i conté recomanacions de Jesús als apòstols amb vista a la seva activitat missionera: el text posa en relleu el fet que la missió dels Dotze representa la continuació del ministeri de Jesús. Com passa en molts llocs dels evangelis, hi ha textos d'aquest discurs que estan redactats tenint ja en compte l'experiència que els apòstols han sofert després de la mort de Jesús: així, es diu que són assotats a les

sinagogues (Mt 10,17), o que hi ha fortes divisions entre pares i fills (Mt 10,21), etc.

- El tercer és el de les paràboles (Mt 13), on Mateu ha recollit set paràboles de Jesús: la temàtica central és el Regne, present en la persona i l'obra de Jesús, i que, malgrat la seva aparent lentitud i petitesa, i malgrat l'oposició que està trobant, va avançant i al final es manifestarà en plenitud.

- Un altre discurs és el que podem anomenar comunitari (Mt 18), ja que aplega l'ensenyament de Jesús referit a la vida de la comunitat cristiana. Sembla que va dirigit, almenys en primera instància, als responsables, per ajudar-los en l'organització i el funcionament de les comunitats. De totes maneres, no es tracta de normes jurídiques, sinó més aviat d'orientacions pràctiques sobre l'acolliment als més humils i marginats i també sobre la pràctica del perdó i la reconciliació.

- Finalment, el cinquè és el discurs escatològic (Mt 24-25), que és present també en els altres evangelis sinòptics, però que en el cas de Mateu és més ampli; està centrat tot ell en el retorn final del Senyor gloriós a la fi dels temps, però insisteix al mateix temps en la necessitat de vetllar i de posar en pràctica l'amor fratern mentre duri el temps present.

Mateu creu i vol demostrar que Jesús és el Messies, el Salvador enviat per Déu que el poble d'Israel estava esperant, i que, per tant, el cristianisme és la veritable continuació del poble de Déu. Mateu remarca que Jesús és descendent de David, el primer gran rei d'Israel: Jesús és el veritable rei del poble de Déu, però no ha vingut a dominar sinó a servir i donar la vida. Altres jueus del seu temps, especialment els fariseus, no acceptaven de cap manera aquests plantejaments. Per això l'evangeli de Mateu té sovint un to polèmic, d'enfrontament amb el judaisme oficial que rebutja Jesús. En l'evangeli abunden els episodis de confrontació entre Jesús i els fariseus, que apareixen com a persones molt legalistes, preocupades pel compliment extern de totes les normes legals i rituals, però sense una veritable obertura interior a la voluntat de Déu.

Un aspecte que Mateu té molt present és la dimensió comunitària de la vida dels seguidors de Jesús. Nombroses instruccions de Jesús tenen a veure amb la relació mútua entre els creients: han de viure com a germans i posar-se els uns al servei dels altres, han de practicar l'acolliment i el perdó, han de pregar en comú...

En comparació amb l'evangeli de Marc, també crida l'atenció la presència dels capítols inicials, que parlen del naixement i la infància de Jesús. Tampoc aquí l'interès no és biogràfic, sinó que Mateu vol mostrar des de l'inici a

Jesús com a descendent de David i com a Messies, i vol subratllar alhora com Jesús és incomprès i perseguit per les autoritats del seu poble, en un preanunci de la persecució que el portarà a la mort. D'altra banda, Mateu amplia també els episodis relacionats amb la resurrecció, per posar en relleu que realment els deixebles (homes i dones) havien estat testimonis de la presència de Crist enmig d'ells, vivent després de la seva mort.

L'evangeli de Mateu pot servir avui per retrobar Jesús com a mestre, i per descobrir la força i la riquesa del seu ensenyament. També ha d'ajudar a recordar l'arrelament del missatge cristià en la fe del poble d'Israel, i a veure la continuïtat i la novetat en relació a l'Antic Testament.

Lluc

La primera característica que cal tenir en compte a l'hora de llegir l'obra de Lluc és que ell no s'atura en els fets de la mort i resurrecció de Jesús, sinó que escriu una segona part, que anomenem Fets dels Apòstols, per mostrar la continuació posterior de l'obra iniciada per Jesús, quan l'anunci cristià es difon per mitjà de l'acció dels primers cristians. Lluc vol oferir, amb l'evangeli i els Fets dels Apòstols, una visió global de l'actuació salvadora de Déu en la història humana.

L'estil de Lluc és una mica més elaborat que el de Marc. Sense abandonar el caire popular que és característic dels evangelis, Lluc escriu amb un to més literari. A diferència de Mateu, Lluc escriu per a una comunitat que és formada majoritàriament per cristians d'origen pagà, és a dir, que no eren jueus abans de creure en Crist, i un dels temes que vol destacar és precisament que el missatge de Crist és universal. Segons l'antiga tradició cristiana, Lluc fou un col·laborador de l'apòstol Pau. Probablement va redactar els seus escrits durant l'últim quart del segle I dC.

Pel que fa concretament a l'evangeli, Lluc segueix també l'esquema global de Marc, però amb moltes aportacions pròpies. També ell comença amb episodis relacionats amb el naixement i la infància de Jesús, tot i que no solen coincidir amb els de Mateu. En aquests capítols inicials, Lluc accentua que al darrere de tot allò que succeeix amb Jesús, començant pel seu naixement, hi ha l'acció creadora i alliberadora de l'Esperit de Déu. L'Esperit és el veritable protagonista de l'inici de l'evangeli, el qui omple Jesús perquè comenci la seva activitat i el seu ensenyament, i serà també el protagonista dels Fets dels Apòstols, quan comenci l'expansió missionera del cristianisme.

En aquest sentit, Lluc també és l'evangelista que dedica una major atenció a la pregària, que és precisament la que permet descobrir la presència propera de Déu en la vida humana i viure en diàleg permanent amb ell. Lluc parla en nombroses ocasions de la pregària de Jesús mateix, i recull igualment el seu ensenyament sobre la pregària.

Lluc posa també en relleu la predilecció de Déu pels marginats de tota mena: els pobres, els petits, els malalts, els estrangers, els infants... Jesús s'acosta a tots ells i els fa arribar a misericòrdia del Pare. Els pobres són els qui reben més fàcilment amb alegria l'anunci de Jesús. En contrast, Lluc mostra sovint com els rics i els orgullosos es tanquen a l'evangeli i no acullen el missatge de Jesús. Un cas especial el constitueixen els pecadors, que eren completament rebutjats per les autoritats i els grups piadosos del seu temps: Jesús els acull i a través de paràboles com la del fill pròdig ensenya que Déu vol perdonar i acollir tothom, i en primer lloc els qui s'han allunyat i necessiten més el seu amor. Les dones, que ocupaven un lloc secundari en la societat jueva, tenen igualment un paper rellevant en l'evangeli de Lluc, fins al punt que n'esmenta algunes entre els seguidors de Jesús.

Tot l'evangeli de Lluc està amarat d'un to d'alegria profunda. L'alegria és la reacció que va associada a l'actuació alliberadora de Déu en la història humana, que arriba a la seva culminació en Jesús.

La lectura de l'obra de Lluc (evangeli i Fets dels Apòstols) ens posa en contacte amb una visió creient de la història, en la qual Jesús ocupa el lloc central, però alhora continua present enmig nostre per mitjà del seu Esperit Sant. Lluc vol encomanar als seus lectors el goig de saber que Déu ha actuat i actua en favor dels necessitats. Aquesta constatació ha de ser motiu d'agraïment a Déu i font de compromís cristià, per exemple, en l'acolliment a tota mena de persones.

Joan

Amb l'evangeli de Joan entrem en un ambient força diferent dels tres evangelis anteriors. L'estil, el vocabulari i el to general de l'escrit tenen característiques pròpies. Per exemple, així com Mateu, Marc i Lluc recullen molts episodis sobre Jesús, explicats de manera breu, Joan en selecciona pocs, i s'entreté més llargament en cada un d'ells. D'altra banda, el mateix esquema literari de l'evangeli és diferent: mentre que els tres sinòptics presenten un sol viatge de Jesús i els seus deixebles de Galilea a Jerusalem, en

l'evangeli de Joan les anades i vingudes de Jesús entre Galilea i Jerusalem són contínues. Tot i que generalment és considerat l'evangeli més teològic, el vocabulari que fa servir es el més senzill: Jesús pren molts elements de la vida de cada dia de la gent del seu temps (aigua, llum, pa...) per expressar realitats molt més profundes.

Probablement l'evangeli de Joan és el que es va escriure més tard, almenys pel que fa a la redacció definitiva, a finals del segle I dC. Tampoc aquest evangeli no diu res del seu autor, però sembla que prové en definitiva de Joan, un dels primers deixebles de Jesús. De totes maneres, també és evident que l'evangeli va passar per un llarg procés de composició, i que s'anava perfilant i enriquint a mesura que avançava la vida de la comunitat cristiana i apareixien nous interrogants i també noves comprensions de la figura i el missatge de Jesús.

Es pot considerar que l'evangeli té dues grans parts, precedides per una introducció poètica (el pròleg del capítol 1) i amb un apèndix final (capítol 21). El pròleg és un himne que presenta Jesucrist en relació de plena intimitat amb Déu, des de la seva preexistència eterna i fins a la seva encarnació.

- La primera gran part (fins al capítol 12) conté una sèrie de senyals prodigiosos de Jesús (miracles), complementats pels diàlegs i discussions de Jesús amb els seus adversaris i amb altres personatges, que serveixen per a aprofundir alguns elements centrals de la fe cristiana: el baptisme, el culte, l'eucaristia, la resurrecció. El marc geogràfic de moltes escenes és Jerusalem i més en concret el temple. També hi tenen un paper important les festes jueves. Cal notar que el text presenta una confrontació entre Jesús i el judaisme, que respon més al temps en què s'escriu l'evangeli que no pas al temps en què Jesús va viure: per exemple, en el relat sobre la guarició del cec de naixement, es diu que els jueus havien acordat expulsar de la sinagoga tothom qui confessés que Jesús era el Messies (Jn 9,9), una informació que no correspon al temps de Jesús i que segurament és un reflex de l'exclusió definitiva dels cristians per part del judaisme oficial d'orientació farisea que es va produir després de l'any 70 dC.

Pel que fa a la segona part (a partir del capítol 13), comença mostrant Jesús i els seus deixebles en el marc d'un sopar de comiat. Jesús parla del futur, que serà marcat per l'acció i la presència de l'Esperit Sant. Al mateix temps, deixa als seus deixebles (i als qui llegeixen l'evangeli) el seu manament nou, el de l'amor: «Estimeu-vos els uns als altres tal com jo us he estimat.» A continuació vénen els relats de la passió, la mort i la resurrecció de Jesús. Els fets són bàsicament els mateixos que expliquen els altres evangelis,

però la perspectiva és diferent: Jesús controla plenament la situació, i avança amb decisió cap a la creu, el lloc de la seva victòria i la seva glorificació.

La imatge de Jesús que es desprèn de l'evangeli de Joan accentua que ell és realment l'enviat de Déu i el camí adequat per arribar a Déu. Jesús no parla tant del Pare i del Regne com en els evangelis sinòptics, sinó que sol parlar d'ell mateix, i ho fa amb comparacions que van descrivint la seva veritable identitat, amb la fórmula «Jo sóc...»: la resurrecció, la vida, el camí, el bon pastor, la llum del món...

La finalitat de l'evangeli de Joan no és tampoc donar informació històrica sobre Jesús, sinó portar els lectors a creure en ell. Creure en Jesús és la manera de tenir la vida veritable. Com diu el mateix autor al final del capítol 20, ha redactat el seu escrit «perquè cregueu que Jesús és el Messies, el Fill de Déu, i, creient, tingueu vida en el seu nom.»

Llegir avui l'evangeli de Joan ens posa en contacte amb un Jesús gloriós i atractiu, un Jesús que és realment home com nosaltres però que és alhora la presència de Déu en la història i, per tant, que es converteix per a nosaltres en camí d'accés a Déu, a l'autèntica veritat sobre la vida, el món i la història que en el fons del nostre cor desitgem conèixer. L'evangeli de Joan ens mostra el veritable rostre de Déu, manifestat en Jesús, i ens recorda igualment la centralitat de l'amor en la vida cristiana.

Com llegir els evangelis avui

Un cop conegudes, molt esquemàticament, les característiques principals dels evangelis, cal fer un pas més i preguntar-nos què necessitem per fer-ne una lectura que sigui actual, útil per a nosaltres avui. ¿Com podem evitar de quedar-nos en un acostament teòric als evangelis? ¿Com podem trobar-hi realment la «bona notícia» que renovi i il·lumini la nostra vida?

Massa vegades la nostra lectura dels evangelis és excessivament freda i intel·lectual. Obrim la Bíblia amb la finalitat d'augmentar els nostres coneixements o de resoldre els nostres dubtes. Sovint ens preguntem «què vol dir» un determinat text bíblic, però no ens preocupem de saber «què ens vol dir» Déu a través d'aquell text. La paraula, i la paraula bíblica més que cap altra, no és tan sols ni principalment un vehicle per a la transmissió d'idees, sinó que té moltes altres dimensions i finalitats.

D'altra banda, sovint anem a la Bíblia amb preguntes concretes, buscant respostes a problemes o a dubtes que se'ns plantegen. Pot ser una actitud legítima, però resulta insuficient, perquè d'aquesta manera som nosaltres

qui interpel·lem l'Esriptura, i no l'Esriptura que ens interpel·la a nosaltres, i la nostra receptivitat davant la Paraula de Déu ha de ser total. Està bé anar a l'evangeli amb preguntes, però sens dubte és encara millor deixar-se interrogar pels evangelis.

No hi ha una fórmula fixa i única per a llegir la Bíblia. Cada grup, cada comunitat i persona ha de buscar la que s'adapti més bé a les seves característiques i li permeti d'entrar realment en diàleg amb el Déu que ens parla a través de la seva Paraula. De fet, a l'ACO és prou conegut i utilitzat el mètode que anomenem "estudi d'evangeli".

En una línia semblant, i com una manera pedagògica i pràctica de presentar les diverses actituds que són convenients per a la lectura adequada i profitosa dels evangelis (i de qualsevol text bíblic) tenim el que la millor tradició cristiana ha anomenat «lectio divina». És un tipus de lectura bíblica que han practicat molts creients al llarg de la història, i que actualment tornen a posar en pràctica persones i grups cristians d'arreu del món. Podem resumir-la en cinc passos, que no cal seguir escrupolosament, però que són un bon recordatori dels principals elements que ha de contenir la lectura dels evangelis:

1. Lectura

Quan parlem de la lectura com el primer pas, hem de tenir en compte que és tracta més d'escoltar que no pas de llegir, en el sentit que davant de l'Esriptura cal una actitud més de receptivitat que no pas d'activitat. Déu ens parla: nosaltres l'hem d'escoltar. Escoltar suposa obertura a la Paraula, capacitat d'acollir-ne el missatge, disponibilitat a posar en pràctica allò que s'ha escoltat...

Tanmateix, la nostra lectura dels evangelis ha de ser activa, posant al servei de la comprensió del text tots els mitjans que tenim a la nostra disposició. L'única manera d'arribar a una actualització correcta i fructuosa de la Paraula que Déu va pronunciar en altres temps és començar per entendre a fons què volia dir aquesta paraula en el seu ambient original. El primer objectiu i el primer pas necessari és comprendre el text bíblic en el seu sentit literal. No hem de pensar mai que podem prendre directament el text bíblic, sense cap estudi ni cap preparació, i prescindir del coneixement dels aspectes geogràfics, històrics, literaris, religiosos, que estan implicats en el text. Una lectura directa sense tenir en compte aquests elements porta al fonamentalisme, una de les pitjors desviacions en l'ús de la Bíblia.

En aquest primer pas poden ser útils els materials auxiliars que solen
22 acompanyar el text bíblic en les edicions modernes: introduccions, notes,

llocs paral·lels, vocabularis, mapes... També es poden consultar comentaris dels evangelis.

2. Meditació

Un cop conegut al màxim possible el text i el seu significat original, cal anar-hi entrant més a fons de mica en mica. La meditació és recerca del «tresor amagat» que hi ha en el text. La meditació ha de ser el pas del cap al cor. Allò que ha estat escoltat i entès teòricament, intel·lectualment, ha de ser acollit «cordialment».

Cal una reflexió lenta i progressiva per assimilar un missatge i per interioritzar-lo, per fer-lo propi. Aplicat als evangelis, vol dir repetir interiorment la paraula que s'ha escoltat, per entrar en la profunditat del missatge que conté. La repetició mental de frases o textos bíblics pot ajudar a la memorització i a l'assimilació del seu contingut, i va creant en el qui practica aquest exercici una familiaritat amb el llenguatge i amb l'estil de la Paraula de Déu.

En la meditació, l'atenció està posada únicament en el missatge que prové de la Paraula de Déu, i a l'amor amb el qual el qui llegeix hi respon, sense buscar encara un resultat pràctic concret, sinó tan sols la sintonia amb Déu. Des d'un punt de vista pràctic, la meditació pot consistir en l'aprofundiment teològic i espiritual dels elements que han aparegut en la lectura.

3. Pregària

Els evangelis no són simplement documents del passat, testimonis de la fe dels cristians del segle I. Per a nosaltres són el mitjà a través del qual ens parla el Déu vivent i proper en el qual creiem. Per això la nostra lectura dels evangelis ha de portar-nos a entrar en diàleg amb aquest Déu que se'ns comunica.

La pregària és el moment vers el qual convergeixen els passos anteriors. Fins ara es pot dir que Déu ens ha fet arribar la seva paraula, en la pregària nosaltres ens adrecem a Déu. La pregària és fonamentalment diàleg amb Déu. I des de la perspectiva bíblica aquest diàleg està fet en un ambient d'intimitat, de confiança, d'intercanvi profund. La lectura de l'Escriptura porta, doncs, a la pregària.

4. Contemplació

La pregària ha de desembocar en la contemplació, que és una experiència personal de trobament amb Déu. Com a tal experiència personal, pot tenir tantes varietats com persones. Sobretot avui que vivim en un ambient de

soroll constant, el silenci és una condició indispensable per poder escoltar la veu de Déu i crear un clima de diàleg amb ell.

Es pot dir que la contemplació es dona quan els llavis i la ment estan en silenci, i la mirada interior està posada en Déu, el cor es troba en una pregària que no té necessitat de paraules, i la voluntat busca d'unir-se a la voluntat de Déu. La contemplació porta a un coneixement de Déu que no prové de la raó sinó de l'amor, no de l'esforç humà, sinó de l'Esperit.

La contemplació, és clar, no és fruit de la voluntat humana, sinó un do de Déu, però ha de ser present en el procés de lectura bíblica i de pregària com a desig, com a objectiu.

5. Acció

Una lectura autènticament cristiana dels evangelis no pot estar desconnectada de la vida real. Sobretot, ha de tenir conseqüències pràctiques en la vida concreta del lector. Allò que hem descobert en els evangelis s'ha de traduir en obres. La lectura i la meditació de la Paraula de Déu han de portar a l'acció.

En la lectura de la Bíblia, no podem deixar de banda la nostra vida, amb els seus problemes i preocupacions. Hem de portar al cor i als ulls allò que vivim perquè la paraula de Déu il·lumini la nostra realitat concreta. Hem de sentir la veu de Déu en l'avui de la nostra història.

És important de tenir en compte que ha de ser l'Esclusiva globalment considerada la que ha de servir com a orientació per a la vida concreta. No es tracta de seleccionar els fragments, les màximes, els ensenyaments que ens resulten més agradables o més fàcils de posar en pràctica, sinó d'anar modelant la pròpia vida a la llum dels evangelis i de la Bíblia sencera. Menys encara s'ha d'usar la Paraula de Déu com a justificació de les pròpies actituds. No som nosaltres qui hem de proposar projectes a Déu, sinó que ens hem de posar a disposició de la seva voluntat.

Es tracta d'apropiar-nos la Bíblia de tal manera que arribem a descobrir no tan sols què volia dir un text determinat en el seu context original, sinó què ens diu avui. Cal escoltar la Paraula com si fos adreçada directament al lector avui. En aquest sentit podem recordar la intuïció important del mètode de la revisió de vida, segons la qual les situacions presents s'han de jutjar a la llum de l'evangeli abans de treure'n conclusions pràctiques per a l'actuar.

L'actualització del text bíblic comporta també la inculturació. Cal fer comprensible l'anunci del missatge cristià a la mentalitat dels homes i dones del nostre temps. Això suposa conèixer i acollir amb un treball de discerniment actiu els valors i les formes d'expressió de la cultura actual. I

vol dir també rebutjar-ne aquells elements que precisament a la llum de la Paraula de Déu no són acceptables.

Aquest treball d'inculturació ha de continuar sempre, en relació amb l'evolució contínua de les cultures. I és que la Paraula de Déu transcendeix les cultures, però des del moment que s'expressa en llenguatge humà ha de tenir la capacitat d'arribar a totes les persones en el context cultural en què es trobin.

Lectura en grup

En el procés de lectura i actualització dels evangelis té un paper fonamental la dimensió comunitària. L'intercanvi dels uns amb els altres, sobretot en el cas de grups reduïts, pot ser molt enriquidor i molt útil per a aprofundir la lectura de la Bíblia.

El diàleg sobre la Paraula de Déu evita que la pregària i la reflexió es tornin massa individualistes i portin al tancament en un mateix. Alhora, mostra la disponibilitat a aprendre, que sempre és necessària en la vida cristiana i en la lectura de la Bíblia.

L'intercanvi afavoreix molt el progrés en la comprensió dels textos, perquè la pluralitat de visions i de perspectives completa la visió personal de cadascú. El diàleg facilita el plantejament i la resolució d'interrogants relacionats amb el text.

Sant Basili donava alguns consells molt útils i assenyats per a un diàleg d'aquest tipus: «Parlar coneixent el tema; interrogar sense desig de polèmica; respondre sense arrogància; no interrompre el qui parla mentre digui coses útils; no intervenir per presumpció; ser mesurats en el parlar i en l'escoltar; aprendre sense avergonyir-se'n; ensenyar sense cap interès propi; no amagar allò que hom ha après dels altres».

Dels evangelis a Crist

Els evangelis són l'expressió de la fe dels primers creients en Jesucrist. En aquests escrits singulars hi ha el testimoniatge de les persones que ens han precedit com a cristians. Ells van trobar el sentit de la seva vida en Jesucrist, i a través dels evangelis van transmetre aquesta experiència joiosa.

Per a nosaltres avui els evangelis són un mitjà extraordinari d'accés a Jesucrist. A través d'ells podem conèixer la seva vida i el seu missatge, i sobretot podem fer créixer la nostra fe i alimentar la nostra relació amb ell.

VOCABULARI

Dissabte. El dissabte era el darrer dia de la setmana en el calendari jueu. Era una jornada de pregària i de repòs, en record del repòs de Déu després de la creació del món i també com a celebració de l'alliberament d'Israel de l'esclavatge d'Egipte. En temps de Jesús hi havia una casuística molt detallada sobre les activitats que estaven prohibides en dissabte. Tot això procedia sens dubte de la preocupació per una fidelitat absoluta a la voluntat de Déu, i el dissabte era vist com el signe de la fidelitat d'Israel a l'aliança, però havia arribat a convertir-se per a molts en una càrrega insuportable. Jesús es va oposar amb les seves accions i les seves paraules a l'esclavatge de la lletra, i va proclamar que era permès fer el bé en dissabte, i que el dissabte és per a l'home, i no l'home per al dissabte.

Esperit maligne. Molts pobles antics creien en l'existència de tota mena d'esperits, alguns bons i altres malignes. Les malalties, tant les físiques com les mentals, eren atribuïdes a l'acció d'esperits malignes, que s'imaginava que posseïen i dominaven les persones. Per això en alguns episodis dels evangelis es diu que Jesús fa fora els esperits malignes dels malalts. És una manera d'expressar el seu poder sobre el mal i la seva voluntat de portar a tothom la salut i la veritable llibertat.

Fariseus. Els fariseus eren un dels grups religiosos jueus més influents en temps de Jesús i dels primers cristians. Centraven la seva vida en la fidelitat a Déu, i volien complir escrupolosament la Llei de l'Antic Testament. En els evangelis solen aparèixer com a adversaris de Jesús, que els critica perquè es limiten a un compliment exterior dels manaments, i posen la Llei per sobre de les persones i de la conversió interior.

Fill de l'home. En els evangelis, Jesús fa servir sovint l'expressió «Fill de l'home» per referir-se a ell mateix. Aquest títol evoca la realitat de la seva condició humana. Al mateix temps, està en relació amb el pensament jueu de l'època, que feia servir una expressió semblant per referir-se a un personatge transcendent i gloriós, que havia de venir des de Déu com a jutge i sobirà. Els evangelis estableixen sovint una connexió directa entre aquesta visió tradicional del Fill de l'home i la realitat terrenal de Jesús, particularment a través de la necessitat del sofriment i de la mort. Això forma part de la seva visió global del misteri de Jesús, que inclou de manera inseparable aspectes de passió i de glòria, de mort i de resurrecció, humans i divins.

Jerusalem. Jerusalem era des de temps antics la capital política i religiosa del poble d'Israel. Els jueus la consideraven la ciutat santa, perquè allí hi havia el temple, lloc de presència particular de Déu. Molta gent hi pujaven per celebrar les festes més importants de l'any, sobretot la Pasqua. A Jerusalem és on Jesús va ser detingut, condemnat a mort i clavat en una creu.

Jueus. Jesús era jueu, com també els seus seguidors i els primers cristians. Els jueus formaven el poble d'Israel, que des de temps antics es considerava escollit per Déu i vinculat a ell per una aliança. L'Antic Testament és l'expressió d'aquesta fe i de la seva realització concreta en la història d'Israel. Els cristians creuen que amb Jesús ha arribat l'etapa definitiva de la història, i que ara tota la humanitat està cridada a formar part del poble de Déu, tant els jueus com els dels altres pobles. En els evangelis abunden els elements de polèmica entre el cristianisme i determinats sectors del judaisme, perquè les autoritats i la majoria del poble no van acceptar que Jesús fos el Messies ni que l'aliança s'obrís als altres pobles.

Llei. En els evangelis, i en la Bíblia en general, la paraula Llei es fa servir molt sovint per designar el que nosaltres anomenem Antic Testament, i especialment els cinc primers llibres (el Pentateuc). Per tant, quan es parla de la Llei no es tracta tan sols dels manaments, sinó de tot el que té a veure amb l'aliança de Déu amb el poble d'Israel, amb la seva història i amb la manera de viure per respondre a la voluntat de Déu, tal com l'entenia el poble d'Israel en temps de Jesús.

Messies. Messies és una paraula d'origen hebreu que significa «ungit». En temps antics, els reis, els sacerdots i altres personatges que tenien un càrrec important eren ungits amb oli. Israel, conquerit i oprimat per altres pobles, esperava que Déu enviaria un rei, un ungit, que els salvaria dels enemics. Els cristians creuen que Jesús és el Messies enviat per Déu, que salva la humanitat de tots els mals. Per això els evangelis parlen de Jesús com el Messies. La paraula Crist, que ve de la traducció grega de Messies, té el mateix significat.

Mestre de la Llei. Els mestres de la Llei, anomenats també escribes i rabins, eren persones que havien estudiat a fons la Bíblia i que tenien la funció d'interpretar-la, actualitzar-la i ensenyar-la. La gent els consultava per saber com havien de comportar-se per ser fidels a la voluntat de Déu. En temps del Nou Testament, molts mestres de la Llei eren del grup dels fariseus.

Paràbola. Les paràboles són petites històries inspirades en la vida quotidiana de la gent del temps de Jesús, que ell usava amb freqüència com a part del seu ensenyament. A través d'aquestes senzilles narracions, Jesús explica la manera de ser i d'actuar de Déu, i convida els seus oients a fer un canvi en la seva manera de comportar-se. Generalment, no cal buscar en les paràboles un significat simbòlic per a cada detall i cada personatge, sinó un ensenyament fonamental que es dedueix de la paràbola globalment considerada. Així, per exemple, en la paràbola de la viuda i el jutge (Lc 18,1-8), no s'ha de pensar en el jutge injust com una imatge de Déu, sinó que la paràbola és un encoratjament a la pregària perseverant: de la mateixa manera que una viuda aconsegueix amb la seva perseverança que el jutge l'escolti, també els qui no es cansen de pregar seran escoltats per Déu.

Pasqua. La Pasqua és una de les festes més importants del calendari d'Israel. Els jueus donaven gràcies a Déu perquè els havia alliberat de l'esclavatge d'Egipte i els havia donat una terra. En temps de Jesús, era una festa familiar i de pelegrinatge, que calia celebrar a Jerusalem. Un dels elements centrals de la festa era el sopar pasqual, on es menjava la carn d'un anyell que prèviament havia estat mort en el temple.

Segons els evangelis, Jesús va ser condemnat i crucificat a Jerusalem durant els dies de la Pasqua. Per això els cristians van donar un nou sentit a la festa, que va passar a ser la celebració del pas de mort a vida en la resurrecció de Jesús.

Publicà (cobrador d'impostos). Els publicans eren els encarregats de recaptar els impostos en nom dels romans. Eren molt mal vistos pels jueus, perquè col·laboraven amb els seus opressors i perquè s'aprofitaven del seu càrrec per enriquir-se. Eren considerats el paradigma dels pecadors, i es pensava que no podien arribar a rebre el perdó de Déu.

Els evangelis destaquen que Jesús s'acosta als publicans, i fins i tot en crida algun a seguir-lo. És un gest que mostra com Déu no vol castigar els pecadors, sinó que busca la conversió i la salvació de tothom.

Regne de Déu. Els evangelis (sobretot els de Mateu, Marc i Lluc) parlen del «Regne de Déu» per resumir el tema principal de l'ensenyament de Jesús. Es tracta d'una expressió que té les seves arrels en l'Antic Testament, on Déu mateix apareix com el veritable rei d'Israel. El Regne de Déu indica una situació on es realitza tot allò que Déu vol per a la humanitat: la pau, la justícia, l'amor, la felicitat... Els evangelis presenten aquest ideal com un procés que ha començat a fer-se realitat en Jesucrist i que ha d'anar creixent, amb la col·laboració humana, fins a la seva plenitud.

Sacerdot. En l'Antic Testament, el sacerdot era vist com un intermediari entre el poble d'Israel i Déu. Els sacerdots havien de complir unes condicions molt precises pel que fa al seu origen i la seva integritat física i ritual. Eren els únics que podien realitzar determinades funcions en el culte del temple, sobretot les relacionades amb sacrificis d'animals i altres ofrenes a Déu.

Temple. Entre els jueus, el temple de Jerusalem era considerat el lloc de la presència de Déu. Era un recinte sagrat, amb unes regulacions molt estrictes sobre quines persones podien accedir a cada un dels espais. El centre del temple era l'anomenat «lloc santíssim», on només podia entrar el gran sacerdot un dia a l'any, per demanar perdó a Déu pels pecats de tot el poble. Segons els evangelis, Jesús va entrar en conflicte amb les autoritats de Jerusalem per les seves crítiques a determinats aspectes del culte del temple. En la visió cristiana, Déu és present en l'interior dels creients, que són temple de l'Esperit, i no cal anar a un edifici de pedra per trobar-lo.